

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

531

שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • וירא תשפ"ב

מצות תפילה

ראש הישיבה הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א צריך רפואה, וכבר השתפר המצב, אבל עדיין צריך עוד רפואה, ויש להתפלל לרפואת רבי ברוך מרדכי בן הינדא מלכה, לרפוי"ש בתושח"י.

ונדבר בענין מצות התפילה. יש מצוה של תפילה, שלוש תפילות ביום, ולדעת הרמב"ם (הלכות תפילה פ"א) זהו חיוב דאורייתא, שנאמר (דברים יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם, ודרשו חז"ל (תענית ב, א) איזוהי עבודה שבלב זו תפילה, אך מדאורייתא מספיק תפילה פעם אחת ביום, ורבנן תיקנו שלוש תפילות ביום.

וגם נוסח התפילה הוא מדרבנן, ואנשי כנסת הגדולה תיקנו את הנוסח, ובו כמה חלקים: שבחים, בקשות, והודאה, ובתפילת שמונה עשרה שלוש ברכות הראשונות הם שבחים, והאמצעיות הם בקשות, ובסוף יש גם הודאה, והם שלושה חלקים שיש בתפילה.

וכך הוא סדר התפילה, שצריכים קודם לומר שבחים, בשלוש ברכות הראשונות, ואחר כך בקשות, ואחר כך הודאה.

כוונה ושמחה שמדברים עם המלך

ובתפילה צריכה להיות כוונה, ומה היא הכוונה? הכוונה הראשונה היא לפני מי אתה מדבר, לדעת מי שומע אותך ולמי אתה משמיע. זוהי הכוונה הכי פשוטה בתפילה.

ויש עוד ענין שאמרו חז"ל (הובא במסילת ישרים פ"ט) כשאתה מתפלל יהא לבך שמח עליך שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, והיינו להתפלל בשמחה, שיש לנו אפשרות לדבר עם המלך! ואילו במלך בשר ודם אין זה פשוט לדבר עם המלך, אלא עד שמגיעים אל המלך צריכים הרבה השתדלויות, ופה עומדים לפני מלך מלכי המלכים ואפשר לדבר איתו, וזהו 'מלך שאין כמוהו'.

לכן זוהי שמחה, שיש לי אפשרות לדבר עם מלך מלכי המלכים ואני מדבר איתו מה שאני רוצה: משבח, ומבקש, ומודה, כל מה שאני רוצה! אני יכול לדבר עם המלך, וזוהי שמחה גדולה, שלא כמו מלך בשר ודם שלא שייך לדבר עם המלך מתי שרוצים, מלך מלכי המלכים אנו יכולים לדבר איתו בכל רגע, ועל מה שרוצים אפשר לדבר, לבקש כל אחד על מה שהוא רוצה, וכן לשבח ולהודות.

האמונה מחייבת שבח והודאה

ואמנם השבח וההודאה הם חיוב כמובן, כי הרי המלך הזה נותן לאדם את החיים ומחיה אותו בכל רגע, וכל רגע שאדם חי זה "חיים ברצונו" (תהלים ל, ו), וכי אינו חייב לשבח ולהודות על זה! לכן השבח וההודאה הם חיוב. ויחד עם זה גם מבקשים על מה שאנו צריכים. אבל הבקשה היא ענין שיש בו גם נגיעה, שהאדם מבקש על מה שנוגע בשבילו, ואילו השבח וההודאה הם חיוב שהמציאות מחייבת, מה שהמלך נותן לו, זה מחייב שבח והודאה למלך.

אבל בשבח והודאה צריכים התבוננות, שהשבח יהיה אמיתי וההודאה תהיה אמיתית, וזה תלוי בדרגת האמונה, האם האדם אכן מאמין באמונה שלמה שכל מה שיש לו הוא מקבל מהקב"ה, ואין זה בדרך הטבע, כי אין טבע ואין מקרה, אלא הכל בידי שמים, וכל רגע ורגע זה ברצונו יתברך, חיים ברצונו, ובאיזה זכויות? זה חסד ורחמים בלי שום זכויות! וכמה זה מחייב! והכל תלוי בדרגת האמונה, עד כמה ברור לאדם שהכל מן השמים בחסדי השי"ת.

צריכים 'שכל נכון' להרגיש לפני המלך

וכאמור כשעומדים בתפילה צריכים תחילה לדעת 'לפני מי אתה מתפלל, וגם 'יהא לבך שמח עליך', אך זהו דבר שמצד החוש לא מרגישים בזה, ורק על ידי מחשבות והבנה מגיעים לזה.

וכן כתב המסילת ישרים בפרק י"ט שצריכים לזה "שכל נכון" ואז זה לא כל כך קשה, וכתב שם כי "אין החוש עוזר לזה", כי החושים רואים רק דברים גשמיים, והחוש לא רואה שעומדים לפני המלך, אבל מצד השכל והאמונה אפשר להרגיש כן, ומי שהוא בעל שכל נכון יכול להרגיש בזה, שהוא מדבר עם המלך והמלך שומע אותו, ורק צריך לזה שכל נכון שישכנע אותו עד שירגיש בהירות כזו שהוא מדבר עם המלך!

ובהקדמה לספר 'מנוחה וקדושה' מובא על הגאון המחבר 'פעם אחת בימי הסליחות כשהגיע לבית הכנסת התחיל הציבור לומר 'לך השם הצדקה ולנו בושות הפנים' ותקפתו בושא כל כך עד שלא יכול בשום אופן להרים ראשו איזה רגעים וזרם של דמעות ניגרו מעיניו, בגדר כמו שאמר עזרא בושתי וגם נכלמתי להרים פני. וכל ימיו של אותו צדיק היה מתפלל שיזכה עוד לרגעים קדושים כאלו בחייו", ע"כ.

והיינו שהוא נהנה מהמדרגה הזו שהרגיש את הבושה והרגיש את האמת, עם הרגשת בהירות האמונה כל כך עד שהתחיל לבכות, שזו כבר אמונה חושית, אבל רק פעם אחת זה היה, והוא רצה עוד פעמים לזכות לזה ולא הצליח, כלומר שלא הצליח שוב להגיע למדרגה כזו של בושה עד כדי דמעות, אבל בושה רגילה בודאי שהיה, והוא היה בעל מדרגה, עם בושה ואמונה, אך לא המדרגה עד כדי כך שיתחיל לבכות, שזו מדרגה מיוחדת ורק פעם אחת זכה לזה, וכנהנה יש הרבה מדרגות באמונה, מדרגת הבושה, ועוד הרבה מדרגות שאין לשער.

וגילו ברעדה - שמחה על הרעדה!

ויש הרבה כוונות ומחשבות בתפילה: ראשית כפי שאמרנו להרגיש שהוא עומד לפני המלך, שהמלך רואה ושומע אותו והוא מדבר אליו. ואחרי שמרגיש כן ממילא ידבר בכוונה, ויכוון באמת למה שהוא מדבר. וגם שמחה, כמו שהביא המסילת ישרים את מאמר חז"ל, לשמוח בזה שהוא מדבר עם מלך שאין כמוהו.

ובאמת הרי כתוב (תהלים ב, יא) "וגילו ברעדה", והיינו שעם השמחה יש גם רעדה, ובפשוטו הם שני עניינים, גיל ורעדה, אך אפשר לפרש עוד "וגילו ברעדה" דהיינו לשמוח על הרעדה! כלומר שהרעדה משמחת את האדם, והוא שמח על הרעדה, שזוכה להיות במדרגה של רעדה.

וכל כוונת התפילה תלויה בדרגת האמונה, ולפי דרגת האמונה כך דרגת הכוונה, בכל חלקי התפילה, בשבחים, וגם בהודאה, שתהא הודאה אמיתית, וכן בבקשות, הכל תלוי באמונה.

והתפילה היא עבודה שבלב, ומקיימים בה את מצות העבודות, כמו שכתוב (דברים שם) ולעבדו, וכן (שמות כג, כה) ועבדתם את השם אלוהיכם, ועוד פסוקים רבים נאמרו על עבודה, שיש חיוב עבודה.

אכן קיום העבודה הוא גם בכל פרט ופרט מחיי האדם, וכגון בכל ברכה שאדם אומר, כשמברך המוציא לחם מן הארץ הרי זו עבודה, ומדרגת העבודה בזה תלויה כפי הכוונה, ושייך בזה גם שמחה, וכן יראה, כמו שנתבאר, וכך בכל מעשה של מצוה.

יראת שמים מחייבת מחשבות קדושות

והיראה היא מצוה בפני עצמה, מצות יראת שמים, אבל זה גם דבר המחייב איך להתנהג, ומלבד עצם מצות היראה שיש בה הרבה מדרגות,

בסייעתא דשמיא הופיע ויצא לאור ספר הערות וביאורים - שיעורי רבינו שליט"א על מסכת חולין

הון נ"ה שיעורים שנמסרו כסדרן על סדר המסכתא בפני חבר ת"ח מקשיבים בשנים תשל"ג-תשל"ד ונערכו ונסדרו ביגיעה גדולה ודקדוק רב ניתן להשיג בכניסה להיכל כולל פוניבז' אוהל קדושים, וכן בטל. 03-6194918

זה גם משנה את כל ההנהגה ואת כל סדר היום, ועל ידי היראה משתנת כל ההנהגה, במעשים ובדיבורים וגם במחשבות, מה לחשוב, היראה מחייבת מחשבות שהן חיוב, חובת המחשבות!

וכפי שאנו מזכירים ב'הנני מכוון' בהנחת תפילין: ומשפע מצות תפילין יתמשך עלי להיות לי חיים ארוכים "ושפע קודש ומחשבות קדושות", דהיינו שנוזק לקדושה, וקדושה כזו שהמחשבה תהיה קדושה, מחשבות קדושות.

ומה הן מחשבות קדושות? מחשבות של תורה! לחשוב בדברי תורה, כמו שכתוב (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, דהיינו במחשבה, וכמו שמתחיל הפסוק שם "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה", ואמר 'מפיך' דהיינו בדיבור, וגם 'הגית' במחשבה, ועל זה מבקשים "מחשבות קדושות", שנחשוב בדברי תורה, והגית במחשבה, וכן כתוב בתהלים (א, ב) ובתורתו י'הגה' יומם ולילה.

הוספת יראה על ידי מוסר ותפילה

ויש הרבה מדרגות ביראת שמים, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יז) שהיראה היא מעלה עליונה שנמסרה במצות עשה ויש בה הרבה מדרגות, ויש חיוב תמיד להוסיף ולהוסיף יראה. וכיצד מוסיפים? הדרך היא על ידי לימוד ספרי המוסר שמוסיפים יראה, כי ספרי מוסר מחזקים את האמונה, וככל שהאמונה יותר חזקה כך היראה היא בדרגה יותר גדולה, ויש הרבה מדרגות באמונה.

ובאמת אנו מבקשים בהרבה מקומות בתפילה על תורה, וגם על יראה, כגון בקדושה דסדרא "וישם בלבנו אהבתו ויראתו", וכן בברכת אהבה רבה "ויחד לבבנו לאהבה וליראה", וגם בספר תהלים יש הרבה פסוקים של בקשות על יראה, כגון (פו, יא) "יחד לבבי ליראה שמך", והיינו בקשות לזכות לסייעתא דשמיא ליראה, מפני שיראת שמים אינה דבר פשוט וצריכים סיעתא דשמיא לכך.

ועוד רואים שבמוצאי שבת ביאתה חוננתנו מבקשים בקשות על רוחניות, ומבקשים שנוזק להיות "חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עוון ומדובקים ביראתך", והיינו בקשה על מדרגה גדולה של יראה, שנוזק להיות דבוקים ביראה, עם יראת שמים תמידית, בלי היסח הדעת מן היראה, ומתפללים על זה, כי צריכים סיעתא דשמיא לזה, כי יש יצר הרע וזה נגד הטבע.

מצות היראה מחייבת להתפלל על יראה

וכיון שהחיוב של יראת שמים מחייב להוסיף יראת שמים, הרי מלבד המעשים המביאים לזה, שלומדים ספרי מוסר, בנוסף יש גם תפילה, והתפילה על זה היא גם כן חיוב מצד מצות היראה! **והחיוב של יראת שמים מחייב גם תפילה על יראת שמים**, כי יש יראת שמים שאדם יכול להשיג בכוחותיו הטבעיים, אך יש גם יותר מזה, ועל ידי תפילה מקבלים יותר כוח: לדרגה יותר גדולה ביראת שמים, ויש הרבה מדרגות בזה, ומצות היראה מחייבת את התפילה על זה.

וכך גם בתורה, כיון שיש חיוב של תורה, והגית בו יומם ולילה, לכן יש גם תפילה על זה, כי החיוב של עסק התורה מחייב מה שיותר לעסוק בתורה, אבל יש כמה שאדם יכול כפי דרך הטבע, וכדי לזכות ליותר מזה צריך תפילה, וחיוב עסק התורה מחייב גם תפילה על תורה!

תפילה מתוך השתוקקות מעומק הלב

אבל תפילה היא רק כשמבקש באמת מעומק הלב, שבאמת אכפת לו וכואב לו וחסר לו והוא מרגיש שחסר לו, ומבקש רחמים ותחנונים בכל לבו שיזכה לדרגה גבוהה יותר בתורה וביראה, אבל אם אינו מרגיש שחסר לו והוא כבר שמח בחלקו, אזי התפילה אינה תפילה.

וזהו גם כן מדרגה, שיהיה לאדם השתוקקות לתורה וליראה עד כדי כך שיכאב לו שלא זכה למדרגה הזו, ואזי התפילה היא תפילה, אבל זה לא פשוט, וזהו מדרגה גדולה ועצומה מאד, וצריכים הרבה להתעסק בזה כדי לקבל את המדרגה הזו.

מוסר ותפילה להגיע להשתוקקות אמיתית

ובעיקר מועיל לזה לימוד המוסר, שעל ידי לימוד המוסר בקביעות מקבלים את השתוקקות, ורואים כמה שזה חיוב להוסיף מדרגות בתורה וביראה, וכמה שבלי זה אין עולם הבא ויש גיהנום. כי אם האדם יכול ויש לו אפשרות לקבל מדרגות והוא לא עושה את מה שהוא חייב הרי זה חטא, וחטא הוא גיהנום, ואפילו שוגג זה גם כן חטא שצריך כפרה, ומביאים קרבן על השוגג.

ואין זה פשוט לקיים את הדברים האלה, ולחיות חיים כאלה, והכל תלוי לפי מדרגת האמונה, שזהו הגורם לשאיפות, ואז גם התפילה היא תפילה כראוי מעומק הלב.

ועל זה גופא יש תפילה! ומבקשים ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, וכן בפרקי תהלים יש בקשות על זה [לזכות למדרגות האמונה והיראה שעל ידי זה גם התפילה תהיה כראוי מתוך השתוקקות הגדולה לזה], וזהו העצה, תפילה על רוחניות! וכבר אמר רבי ישראל סלנטר כי בדוק ומנוסה שהתפילה על רוחניות עוזרת.

אמנם גם בזה כדי שהתפילה תעזור צריך שתהיה תפילה אמיתית מעומק הלב, ואם זה באמת מעומק הלב, אזי התפילה היא תפילה, ואז התפילה מתקבלת ועוזרת, אבל אם אין זה מעומק הלב הרי זו לא תפילה. ואם כן זהו עסק שצריכים כל הזמן להתעסק כדי לקבל את היראת שמים והאמונה, שיהיה חיזוק האמונה, וחיזוק היראה, וחיזוק התפילה, וזהו עבודה לא פשוטה.

הבא ליטהר מסייעין אותו

אבל יש סייעתא דשמיא לזה, וכמו שאמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, ואם האדם משתדל ובא ליטהר, מן השמים מסייעין אותו בסייעתא דשמיא, ורק צריך להשתדל ולעשות מה שבכוונו, כל אחד לפי כוחו, ואינו חייב יותר מכוחו אלא לפי כוחו, כל אחד כפי כוחו, אבל צריך תמיד להתעסק בזה, וכפי שמבקשים להיות "מדובקים ביראתך", ומדובקים היינו עסק תמיד.

ויש להוסיף על זה את מה שכבר דיברנו, שבאמת כל מעשה שהאדם עושה, זה יכול להיות או חטא או מצוה, ואין דבר שהוא בגדר 'רשות', אלא כל מעשה הוא או מצוה או עבירה (חובה"ל שער עבודת האלוקים פ"ד), מפני שגם כל צרכי הגוף הרי האדם צריך אותם כדי שהגוף יוכל לקיים את התרי"ג מצוות, ולכן כל עסק הנצרך לקיום הגוף הרי זה חיוב, ונמצא שגם בשעה שאדם אוכל הוא עוסק במצוה, כי הוא חייב לאכול, והאכילה היא מצוה ועבודת השם.

ועם מחשבות וכוונות כאלה, אם אדם יוכל להתנהג בכוונת כל דבר שיהא עם הכוונה האמיתית, שהוא עושה כן מפני שהוא חייב, והוא עושה את החיוב שלו, ומרגיש שהוא חייב, ועושה כן כדי לקיים את חיובו, זהו דבר גדול מאד.

ורק צריך להבין זאת, ולקבוע בלבנו את אמיתת הענין, שהוא יכול להפוך את כל המעשים הגופניים הגשמיים שיהיו למעשי מצוות, וזהו על ידי העסק בספרי המוסר. והבא ליטהר מסייעין אותו, כי צריך סייעתא דשמיא, ובלי סייעתא דשמיא לא שייך כלום, ולסייעתא דשמיא זוכים על ידי שבאים ליטהר – בלימוד המוסר.

וכאמור, החיוב הוא לכל אחד לפי כוחו כמובן, כמה שהוא יכול, ולכל אחד יש את הכוחות שלו, ולא שייך יותר מהכוחות, ואסור להתאמץ יותר מכוחו, ומי שעושה מה שבכוחו זוכה לסייעתא דשמיא.

והבא ליטהר מסייעין אותו, לעסוק בכל האמצעים הדרושים כדי לקיים את העבודות מה שהאדם חייב צריך סייעתא דשמיא, והכל תלוי בדרגת האמונה ובדרגת השאיפה כמה האדם שואף לזה, ואז יש סייעתא דשמיא! בעזרת השם שנוזק כלולו לסייעתא דשמיא בכל מה שצריכים בעניינים הגשמיים והרוחניים.

נא להמשיך להתפלל עבור בן רבינו שליט"א
נח בצלאל בן העניא רחל
הרה"ג ר' ראש ישיבת אהבת אהרן
לרפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת ר' יהודה שנפלד ז"ל
ב"ר משה שמואל ז"ל
מוותיקי תלמידי רבינו שליט"א
בשיעור הקבוע בבית המדרש אהבת חסד
נלב"ע כ"ב חשון תשע"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי **צבי יהודה אדלשטיין** זצ"ל
בן הגאון הגדול רבי **ירחמיאל גרשון** זצ"ל
רבה של רמת השרון ובעל 'היהוד צבי'
נלב"ע כ' חשון תשי"א - תנצב"ה

נדבת נכדו הרב ירחמיאל גרשון ברייטשטיין

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת **מלכה בולק** ע"ה
בת ר' **אברהם דויטש** זצ"ל נלב"ע ח' חשון תשפ"ב - תנצב"ה

גילוי זה מוקדש לעילוי נשמת
ר' **משה בצלאל** ב"ר אשר **מרגליות** ז"ל
פעל רבות ונצורות לתורה וחסד בעיר רחובות
נלב"ע ז' חשון תשס"ז - תנצב"ה

ורעייתו מרת **פייגה צפורה** ב"ר **מנחם מנדל שמעון** ז"ל
נלב"ע י"ח חשון תשנ"ג - תנצב"ה